

Остаповська Ірина

кандидат педагогічних наук, доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ПОДВІЙНИЙ ВПЛИВ ІНТЕРНЕТУ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сьогодення вимагає від кожного із нас умінь та навичок орієнтуватися у ситуації лавиноподібного збільшення інформаційних потоків в усіх сферах життєдіяльності. В наслідок цього необхідно володіти не тільки уміннями та навичками роботи з інформацією, але й – сучасними засобами роботи із нею. У першу чергу це стосується комп'ютерів та комп'ютерних мереж. Важливе місце серед них належить глобальній комп'ютерній мережі Інтернет. Її використання може спричинити значний як позитивний, так і негативний вплив на формування різноманітних особистісних якостей людини. Особливого змісту набуває необхідність проаналізувати усі аспекти цієї дії у контексті формування особистості майбутнього учителя початкових класів. Адже саме від перших учителів, їх професіоналізму, особистісних якостей, світогляду значною мірою залежить те, як у подальшому розвиватиметься дитина. Іншими словами, учитель не тільки передає знання, розвиває уміння і навички, виховує почуття та формує переконання він також є зразком для наслідування (свідомого чи мимовільного) моделей поведінки молодшими школярами. Отже загострюється питання впливу Інтернету на формування особистості майбутнього вчителя початкових класів.

Аналіз наукових праць дозволив констатувати, що дослідження основ використання комп'ютерної техніки та інформатики в освіті розпочали А. Єршов, І. Роберт, Ю. Машбіц та ін., сьогодні активний пошук у цьому напрямку здійснюють М. Жалдак, О. Кивлюк, В. Кремень, Н. Морзе, О. Рибалко, О. Співаковський. Технологічний підхід інтеграції останніх досягнень комп'ютерної науки та техніки в навчально-виховний процес – нові інформаційні технології навчання (НІТ) – досліджували Н. Волкова, Н. Дудник, О. Пехота, М. Чепіль, Е. Федорчук та ін.

Метою нашого дослідження є актуалізувати та дослідити сучасні особливості впливу Інтернету на формування особистості майбутніх учителів початкових класів у процесі роботи у мережі. З цією метою нами було поставлено і вирішено наступні завдання: 1) проаналізовано наукові праці та досвід використання НІТ (у першу чергу – Інтернету) майбутніми учителями початкових класів; 2) узагальнено різноманітні аспекти впливу всесвітньої комп'ютерної мережі Інтернет на формування особистості; 3) проаналізовано можливі результати впливу на формування особистості і подано загальні рекомендації для профілактики їх негативних наслідків.

Розглядаючи вплив Інтернету на формування особистості майбутніх учителів молодших класів, будемо використовувати наступні поняття: "Інтернет-чинники" та "Інтернет-чинники впливу". Нижче означимо їх.

1. Інтернет-чинник – це сукупність технічного та програмного забезпечення, яке забезпечує користувачеві доступ до мережі, використання наявних у ній та створення нових ресурсів, інформації представленої у різному вигляді (текстова, звукова, відео, анімація тощо) та сервісів мережі (пошукові системи, сайти, бази даних, електронна пошта, засоби онлайн і офлайн спілкування тощо) [2].

2. Інтернет-чинники впливу – сукупність Інтернет-чинників, які спричиняють позитивні або негативні зміни у структурі особистості [2].

На сьогодні практично кожен студент має можливість користуватись Інтернетом у навчальних закладах, вдома, комп'ютерних клубах, бібліотеках тощо і значна частина використовує ці можливості для задоволення різноманітних особистісних потреб. Так, за результатами проведеного протягом 2011/12–2015/16 навчальних років анкетування серед студентів спеціальності "Початкова освіта" денної та заочної форм навчання педагогічного інституту Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, у якому взяло участь 444 студентів I–VI курсів, було встановлено, що 331 студент (74,55%) активно користуються Інтернетом (зокрема – мобільним).

Аналізуючи причини та наслідки впливу Інтернету на формування особистості майбутніх учителів молодших класів ми будемо базуватись на потребах, які спонукають студентів до використання цієї комп'ютерної мережі для

задоволення власних потреб. Виділимо три групи потреб: 1) необхідність у доступі до різноманітної інформації та засобів її обробки; 2) задоволення потреби у спілкуванні; 3) потреба у самоактуалізації та самоствердженні. Використання Інтернет-чинників для задоволення кожної із вище вказаних груп може спричиняти як позитивний, так і негативний вплив. Розглянемо їх детальніше.

1. Задоволення потреби у доступі до різноманітної інформації та засобів її обробки. Дійсно, сьогодні у глобальній мережі можна знайти значні об'єми інформації із найрізноманітніших сфер науки, техніки, культури, соціального і політичного життя суспільства тощо, відомості про різноманітні послуги, купівлю-продаж товарів, можливості заробітку і тому подібні дані. Також у Інтернеті можна отримати або використовувати безпосередньо велику кількість програмних засобів для різноманітної роботи з інформацією (редактори різних типів, програми-перекладачі, прикладне програмне забезпечення для конвертації інформації, антивірусні та архіваційні програми тощо). Така легкодоступність як самої інформації, так і засобів роботи є дієвим Інтернет-чинником впливу на студента, який може стати причиною цілої низки і позитивних (оскільки забезпечує практично необмежений доступ до різноманітної інформації та засобів її обробки), і негативних наслідків. Серед останніх виділимо: 1) формування легковажного ставлення до навчання; 2) регрес у сферах культури праці та навчальної діяльності зокрема; 3) формування неякісної інформаційної та навикової бази; 4) засвоєння та пропагування у власному житті невірних морально-етичних цінностей та асоціальних моделей поведінки.

2. Задоволення потреби у спілкуванні. Це одна із основних потреб кожної людини. Так, згідно результатів досліджень проведених наприкінці ХХ – початку ХХІ століття вітчизняними вченими, робота в комп'ютерних мережах активізує потребу студентів бути членами суспільства. У них спостерігається покращення навиків письма і мовлення через телекомунікаційне спілкування, підвищення їхнього інтересу до навчання і, як наслідок, загальне зростання успішності [1, с. 175-176]. Взнявши до уваги власні спостереження та результати бесід, ми встановили, що сьогодні цей висновок є вірним тільки частково. Дійсно, використовуючи засоби Інтернету студенти отримують можливість активніше

спілкуватись між собою та педагогами у процесі навчання та приватно. Проте таке узвичаєння мережевого спілкування сьогодні часто є причиною виникнення цілої низки негативних впливів на формування особистості майбутнього педагога-початківця. Серед них: 1) зниження культури мовлення, грамотності і загальної культури спілкування у цілому (умисне ігнорування правил правопису, вживання суржика тощо); 2) переживання стресових ситуацій (у крайніх випадках – навіть розлади психіки або суїцидальний стан) як наслідок мережевого хуліганства і насильства; 3) особисте пропагування та проведення мережевого хуліганства і насильства.

3. Задоволення потреби у самоактуалізації та самоствердженні. Звичайно існує значна кількість Інтернет-чинників, які дозволяють самоствердитись, як безпосередньо в межах комп'ютерної мережі, так і опосередковано використовуючи її засоби: ведення власних блогів, живих журналів, участь і перемоги в інтернет-конкурсах тощо. Негативного забарвлення ця діяльність набуває, коли вона перетворюється у життєву необхідність, стає причиною залежності. Таким чином, прогресуючи вона послаблює (а потім і знищує) зв'язок із реальністю, відбувається переорієнтація життєвих цінностей згідно "законів мережевого світу", а виконання дій у мережі заміняють прагнення досягнути більших успіхів у реальному житті, спричиняють зниження бажання удосконалюватись, розвиватись, заважають адекватно сприймати дійсність та адекватно реагувати на різні життєві ситуації. Крім того, інколи задоволення цієї потреби може виражатися в уже описаних вище Інтернет-хуліганстві та мережевому насильстві.

Наслідки впливу усіх інтернет-чинників відбиваються на кінцевому результаті – особистості майбутнього вчителя молодших класів. Тому необхідно максимально нівелювати негативний вплив та підсилити позитивний. Із цією метою доцільно застосовувати дієву мотивацію до проведення самостійної навчально-пошукової і дослідницької діяльності; спонукати до поглиблення інформаційної та навикової баз із навчальних предметів і формувати навички логічного і критичного мислення; формувати культуру мовлення і поведінки у цілому та прагнення свідомо їх дотримуватись у процесі спілкування; сприяти

формуванню світогляду, який базується на загальноприйнятих моральних і етичних нормах, і вольових якостей студента. Також варто зазначити, що вибирати форми і методи, завдяки яким можна виконати сформульовані рекомендації, складно, оскільки потрібно обов'язково враховувати цілу низку факторів: 1) мету і завдання у кожному конкретному випадку; 2) особливості кожного конкретного студента і групи в цілому; 3) технічний і методичний потенціал навчального закладу; 4) власний педагогічний стиль і рівень професійної компетентності тощо [2].

Проведене дослідження дало підстави констатувати, що із розширенням бази ресурсів і функціональних можливостей застосування Інтернету для вирішення різноманітних завдань та підвищенням доступності мережі значно зросла кількість не тільки позитивних, але й негативних наслідків впливу різноманітних Інтернет-чинників на формування особистості майбутніх учителів початкових класів. Також було виявлено перспективні напрямки подальшої роботи, серед них можна виділити такі, як: розробка ефективних методик запобігання і усунення Інтернет-залежності; створення технології розвитку мотивації свідомого використання ресурсів глобальної комп'ютерної мережі (аналітична оцінка отриманих даних, запобігання плагіату, креативне застосування отриманої інформації, дотримання культури спілкування тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Освітні технології: Навч-метод. посіб. / Олена Миколаївна Пехота, Алевтина Зосимівна Кіктенко, Ольга Миколаївна Любарська та ін.; За ред. О. М. Пехоти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 255 с.
2. Остапйовська І. І. Негативний вплив Інтернету на студентів педагогічних спеціальностей у процесі навчання [Текст] / Ірина Ігорівна Остапйовська // Науковий вісник Миколаївського університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : Зб. наук. праць / За ред. О. М. Пехоти. – №1. – 2015. – С. 239-244.